

A vincellér unokája és az eltűnt Lázár-villa

A Lázár- villa fent volt, majdnem a hegy tetején, valamivel alatta az Adler féle kastély – magyarázza Kovács Sándor, s nem kétséges, hogy eközben maga előtt látja mindkettőt. Az Adler féle épület – amelynek múltjából számomra olyasmi rémlik, hogy fenyőkkal volt körülvéve, melyeken mókusok ugrándoztak, s a partoldalon a sövény olyan sűrűre nőtt, hogy rá lehetett könyökölni, mint egy mellvédre, úgy bámulni lefelé a kék párában úszó Monorra – átépítve, de ma is megvan.

Hogy a Lázár villát az oroszok vagy a németek gyújtották fel a háború alatt, arra már nem emlékszik senki. Mindenesetre csúnyán leégett. Pedig fénykorában olyan szép volt a 150-200 négyzetméter alapú épület, amelyen még egy kis torony is ékeskedett – Kovács Sándor látott erről egy képet Lázárék családi albumában – hogy sírni támadt kedve, aki a két látványt összehasonlította.

Kovács Sándor nagyapja volt a villa körüli szőlőbirtok vincellérje húsz évig. Ebbe a pozícióba pedig akképpen került, hogy a '20-as években nyugdíjazták a vasúttól, ám a gazdasági válság idején húsz százalékkal csökkentették a nyugdíjakat – muszáj volt valamivel pótolni a megcsappant jövedelmet.

Az öreg Lázárról azt örzi Kovács Sándor emlékezete, hogy kiült a diófa alá, maga mellé tette a kis asztalkára a szita alá helyezett dohányt, mellé a kancsó bort, s a poharakat. Ha ismerős járt arra, lett légyen az akár a csósz is, az öreg beinvitálta: „Jöjjön, János, igyunk egy pohárral!” Az erdélyi származású jogászember, aki az államtitkárságig vitte, szolid polgári életet élt a hegyen is, nem mulatozni, inkább pihenni, elmélkedni járt ki – meséli Kovács Sándor, megtoldva ezt az emléket az Ádlerekről szóló történettel. Eszerint Rácz-Ádler József minisztériumi államtitkárnak két kataszteri hold szőlője volt a „kastély” körül, egy holdnyi pedig a Locsodi út felé eső részen. Nászának mondhatta Hagenmacher sörgyárost, aki felajánlotta, hogy annyi salakot küld ki a járhatatlan hegyi utak feltöltésére, amennyit csak akarnak. Adler szólt a monori gazdáknak, szedjék össze a munkára fogható fogatokat. Azok meg állítólag azt válaszolták: ők ugyan nem építenek utat az uraknak. Noha kijártak a szőlőkbe minden nap – Ádlerék meg az évből talán két hetet töltöttek ott.

Hogy ez így történt- e valóban, nem ellenőriztük, ki tudná ezt ma már kinyomozni.

Abban is Kovács Sándor emlékezetére bíztuk magunkat, miszerint öreg Lázárné vecsési származású volt, mégpedig Róder-lány. Róder Imre volt az édesapja, akinek a vecsésiek a község oktatásában szerzett érdemeiért szobrot is állítottak.

Dr. Keresztes György lett Lázár János veje, aki 1915. január elsején született – mondja Kovács Sándor, s csodálkozó kérdésünkre így felel:

- Hogyne emlékeznék, hiszen ott laktam a hegyen! Többet voltam a szőlők közt, mint otthon. Lázáréknak két fiú unokájuk volt, azokat a szüleik nyáron kicsapták a nagyszülőkhöz, a hegyre. Jóformán együtt nőttünk fel. Lázárék ugyan a háború után már majdhogynem a romok között éltek, mégis, békés és boldog világ volt az ott. Az én gyerekkoromban csak az járt fel a hegyre,akinek dolga volt arrafelé. Meg is volt a rangja: a kolhozosítás előtt Laposhegyen három forintért lehetett venni egy hold termő szőlőt, míg a Strázsán ugyanakkor húsz forint volt egy hold pusztá föld.

Ezen a ponton szomorúbb dolgokra terelődik a szó: a mostani időkre, amikor Kovács Sándornak a kilátóhoz közeli szőlőjéből úgy lopnak el háromszáz karót, hogy kiszagatják velük a tőkéket is. Meg hogy a pincekamrája fala mellett strázsáló, nyolcvan éves szőlőprésnek – amibe pedig, amíg használták, belefért egy tízakós hordó összes szőlője – egyik napról a másikra lába kelt.

Jönnek-mennek a hegyen mindenféle, nem odavaló népek, azok a legkevesebben, akinek dolguk van ott. Napszámost is alig-alig találni már, pedig Kovács András nagyapjának

vincellérsége idején nyolc-tíz embert is pillanatok alatt össze lehetett verbuválni a szőlőnyitó munkálatokra. Még Dévaványáról is jöttek jelentkezők. Az egyik legmegbízhatóbb szőlőmunkás pedig az a Vidák Pista volt, akinek amúgy is fekete bőrét még feketébbre égette a nap, de úgy tudott dolgozni, mint a gép.

Később azután már olyasféle emberek akadtak – emlékezik Kovács Sándor – mint az a két téglagyári gyerek, akik annyit ittak, hogy már nem mertek lehajolni, mert kicsorgott volna belőlük a „túlfolyón”, mégis, amikor a nap végén megkapták a napszámbert, egyenesen a pálinkaházba mentek, még 15-20 féldecire.

- Különös...- tűnődik Kovács Sándor – Most, hogy így belegondolok: az én jól metsző napszamosaim is mind májzsugorban haltak meg.

Májzsugort azonban nem minden szőlősgazdánál lehetett szerezni. Az öreg Molnár Károly például vendéget is csak olyat invitált be egy pohár borra a pincéjébe, akiről tudta, hogy valamilyen oknál fogva nem ihat.

- De már az én Vitéz Elek bátyám - aki négy évig volt orosz fogságban, ami felér 16 év kemény fizikai munkával, de ha jól tudom, még mindig jó egészségnek örvend – mindig azzal állított meg: látom, biciklivel vagy, gyere be, már kitöltöttem a borodat!

Mert hátsokféle ember van, a hegyen is. Ahonnan lassan eltűnik az a szépszokás is, hogy a másinak mindenki igyekszik előre köszönni. Ha az idős gazdákon múlna, ez is visszatérne. Hiszen Kovács Sándor is azzal kívánt jó napot a minap egy fiatalembernek:

- Tudja, én is csak azért köszönök, mert ingyen van.